◊ Bózsó Izabella

Le a cipővel!

Jegyzetek a Középiskolások Szín- és Filmművészeti Vetélkedőjéről

A tavasz első hírnökei közé tartozik a Középiskolások Színművészeti Vetélkedője is, amely nem is olyan régen átkeresztelkedett Középiskolások Szín- és Filmművészeti Vetélkedőjévé. A névváltoztatás nem véletlen, hiszen az utóbbi években a film vette át a fesztiválon a vezető szerepet. Idén is kilenc előadást és kétszer ennyi filmet neveztek be a versenyprogramba. A mozi egyre nagyobb teret hódít, de azt hiszem, Tháliának sincs oka panaszra. A középiskolások újra és újra felfedezik a művészeti kifejezés lehetőségeit, és diskurzusba elegyednek a különböző művészeti ágakkal. A Középiskolások Művészeti Vetélkedője megfelelő teret nyújt arra, hogy a diákok megmutassák többheti munkájuk eredményét. Bemutatni s megmutatni jönnek magukat, s megnézni, mások hogyan vélekednek a világról. Idén a színházi szekcióban Hernyák György és Góli Kornélia formált véleményt az előadásokról. Elsősorban dicsértek, biztattak, örültek a produkcióknak. A bírálatokkal nagyon óvatosan bántak, s a versenyzők nem sokkal lettek okosabbak a beszélgetések után. Nem mentek bele mélyen szántó elemzésekbe, nem merültek el az előadások jelentéstani megközelítésében. Nem akartak bántani, nem akartak kritizálni. A beszélgetésekre a diákok izgatottan húzták maguk alá a székeket, feszülten figyeltek, hátha tanulhatnak a véleményezésekből, de a legtöbb esetben csalódniuk kellett, a beszélgetések elég langyosra sikeredtek.

A KMV a művészetet kedvelő középiskolások központi rendezvénye. Hely, ahol együtt gondolkodhatnak a hasonszőrű fiatalokkal. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy itt művészetkedvelőkről s nem művészekről van szó (bár egyes munkák mintha ezt is megcáfolnák). A KSZFV a Vajdasági Magyar Amatőr Színjátszók Találkozója mellett az egyetlen vajdasági magyar rendezvény, ahol bemutathatják előadásaikat, próbálkozásaikat a fiatalok. Azért nehéz ezekről a művekről írni, nehéz őket kritizálni, mert

sokan autodidakta módon sajátították el a színházcsinálás fortélyait, mások viszont nem is törődnek az „elméletekkel". Hiszen csak fel kell menni a színpadra, s játszani. Ilyen egyszerű az egész...

Szöveggyurma, szövegpuzzle. A magyarkanizsai Gondolat-Jel Társulat. Faust: *Esse immor(t)alis*

Az idei Középiskolások Szín- és Filmművészeti Vetélkedője igen erős produkcióval nyitott. A magyarkanizsai Gondolat-Jel Társulat Faust: *Esse immor(t)alis* című előadása egyértelműen a „hard" darabok közé tartozik. Olyan, mint egy XXI. századi tandráma. Nem kertel, hanem a „pofánkba vágja" a valóságot. Oláh Tamás, a darab rendezője, a szövegkönyv alapjául Christopher Marlowe Doktor Faustus című drámáját vette, de e szöveg mellett Charles Bukowski, Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij, Quentin Tarantino, William Shakespeare, Weöres Sándor és Woody Allen gondolatai is beágyazódtak a dialógusokba, csakúgy mint a társulat világlátása. Kamara-előadást láttunk, a fiatal színészek szinte a képünkbe játszottak. Egy igen pontosan megszerkesztett, jól felépített előadással van dolgunk. Keretes előadásról van szó, hiszen a széken ülő főhős gondolatai, merengései kezdik és zárják az előadást. A valóságban reggel fél 9 és 9 között járunk, a színpadon azonban ebben a reggeli órában is félhomály, sötétség és nyomott hangulat uralkodik. A színpadi atmoszféra beszippantotta a reggel valóságát. Ébresztőnek is kemény, enyhén szólva. A jelenetváltozásokkal olykor a helyszínek is váltakoznak, néha nem tudjuk, hol is járunk,

de nem is ez a lényeg, ezzel helyeződik még inkább a szavakra, a mondanivalóra a hangsúly. Ebben az előadásban nem a színészeken van a rivaldafény, hanem magán a szövegen. A színészek csak tolmácsolják a megírtakat. És ez jó. Érezhető, hogy mondani akarnak, nem pusztán illusztrálni. Az első fő jelenet egy sztriptízbárban játszódik, ahol Mephisto, az ördög, egy nő (csakúgy mint Lucifer az Újvidéki Színház Tragédiájában), megpróbálja elcsábítani az Embert (aki lehetne közülünk bárki), pontosabban munkát ajánl neki. A dráma szövege olykor abszurd, újszerű és mai. Az elcsábítás és elcsábulás párbeszédét a mai kor emberének írták. A szöveg „korabeliségét" hangsúlyozza, hogy a régi bűnök helyett porondra szólították a mai ember hét főbűnét: a rasszizmust, az állatkínzást, az adócsalást, a függőséget, az erkölcstelenséget, az abortuszt, a pedofíliát és napjaink oly népszerű műfajában, egy beszélgetős tévé show-ban próbálták faggatni őket. A hét főbűnt egyetlen színész játssza, Katona Gábor, akinek átalakulásai, szerepformálása több mint dicséretes. Az előadás igyekszik a bűnöket megszemélyesíteni, és emberi jellemzőt társítani hozzájuk.

A magyarkanizsai színtársulat fiataljai határozottan és célirányosan *más* színházat akartak létrehozni, és ez sikerült is nekik. Egy olyanfajta energia árad az előadásukból, amely a kora reggeli órákban igencsak felrázza az embert, s jó néhány napra, hétre ébren is tartja. A kamarajelleg, a minimalista díszlet (székek és asztal, melyek a jelenetek alkalmával igény szerint transzformálódnak) s az a néhány kellék szűkíti, összezsúfolja a teret, nehéz-

zé teszi a levegőt, ugyanakkor tágítja az elmét. Nem is előadást láthatunk a színpadon, hanem filozófiát, életszemléletet, a mai fiatalság nagyon is ijesztő s valóságos álláspontját.

Szabadkai Középiskolások Diákotthonának Drámacsoportja: *A fekete komédiás*

Az idei vetélkedő jellemzője volt, hogy a diákok többsége nem kész szövegekkel dolgozott, nem meglévő, jól megírt drámákhoz nyúlt, hanem a szövegmontázsolással, dramaturgiával is próbálkoztak. Csakúgy mint az előző előadásnak, ennek a darabnak a szövegét is maguk a diákok állították össze. A dráma központi eleme a telefon, s Kosztolányi Dezső, Harsányi Zsolt, Örkény István, Feleki László, Somlyó Zoltán, Gábor Andor, Lakatos László és Karinthy Frigyes a készülékhez kapcsolódó szövegeiből álltak össze a jelenetek. A tárcsázós telefon mint aktuális téma (hiszen a KSZFV-n leginkább az aktualizációt hangsúlyozzák évről évre) nem épp a legjobb választás. Dramaturgiailag viszont a szövegek igencsak jól funkcionáltak. A középiskolások játékán látszott, hogy nem mozognak még otthonosan a színpadon, csak ismerkednek a pódiummal. Olykor a néző nem a jelenet komikus voltán nevetett, hanem a színészpalánta esetlenségén. A kezdők hibáit sorra halmozták a diákotthonosok: pl. a leesett kelléket (asztalterítőt) nem tették a helyére, s ez végig „szúrta" a néző szemét. De a hibákból tanulhatunk: lelkes kis csapatot láttunk, akik keresik a helyüket a színpadon. Sok volt a színháziasított civil mozdulat. Éppen ezért olykor túljátszott mozdulatsorokat láthatott a tisztelt publikum. A jelenetek olykor áttűntek egyik epizódból a másikba. Erre az előadásra is jellemző volt – csakúgy mint a KSZV legtöbb darabjára a díszletnélküliség, pontosabban a minimalista díszlet: asztalok, székek és egy kanapé. Ahhoz, hogy ezek az eszközök díszletekként funkcionáljanak, egy egységes színpadképet kell nyújtaniuk. A színpadon az elemek szimmetrikusan voltak elhelyezve: középen a heverő, két szélén asztal és szék. Nem biztos, hogy kell ez a pontosság. Túl plasztikussá válik ezáltal a kép, ami kihat a játékra is. A zsűri is felhívta a diákok figyelmét arra, hogy a színpadnak vannak bizonyos szabályai, amire figyelni kell: pl. hogyan beszélünk a jelenlévővel, s hogyan a telefonos partnerrel. Hernyák szerint a színész kölcsönadja az írónak a testét, s a megírt szövegnek úgy kell hangoznia, mintha abban a pillanatban született volna meg.

Nagy probléma volt a jeleneteket összeférhető szünetekkel is. Minthogy ugyanolyan részei az előadásnak, s ugyanolyan pontosnak kell hatniuk, mint a mozdulatoknak, épp ezért nem szabad sem siettetni, sem elhúzni ezeket. Figyelni kell az áttűnésekre.

Szinte minden évben van a vetélkedőn egy olyan csoport, amely úgymond „szűzen" áll a színpadra, komolyabb színházi ismeretek nélkül. Ez nem baj, csak az a kérdés, hogy a kritikákból tanulnak-e, vagy inkább szomorúan elfordulnak a színháztól. Az Orosz Annamária által vezetett csoportért kár lenne, hiszen lelkesedésük határtalan, s a hibák kiküszöbölése után előadásaik is jobban funkcionálnak majd.

Pezsgő és gumicukor. Zentai Színtársulat: *After*

A függöny félig felhúzva (vagy félig leengedve?). Csak lábakat látunk. Női lábakat magas sarkú cipőben. Táncolnak, ritmusra kopognak, kihasználják a „kosztüm" adta lehetőségeket. Aztán kibújnak a függöny mögül, s feltárják előttünk a tizenévesek diszkóvilágát.

Tasnádi István *East Balkán* című szövegét vajdaságiasították (lásd: pelkó, Pez cukorka, bambusz). A darab a mai tizenévesek problémáit igyekszik bemutatni. Az after valami után van: jelen esetben ez az időszak a gyermekkor után következik, mikor még aranyosak, kedvesek, bájosak és szépek voltak gyermekeink. És hogy mi van utána? Pontosan az, amit a színpadon látunk: leheletnyi szoknyácskák, drog, alkohol, mámor, idő előtt elvesztegetett szüzesség.

A zentai fiatalok a jelenkor egyik igen fontos problémáját igyekeznek bemutatni: mi lesz a csemetéből, ha kilép az ajtón? A szende kislány egy csapásra szexi démonná változik. A problémafelvetés jó, a színészek is élnek a színpadon, de csak megmutatnak, s nem kínálnak, ajánlanak kiutat. Lehet, hogy nincs is? Az egész előadás olyan, mint mikor egy szombat este tizenegy után kimegyünk az utcára. Nem látunk többet, mint akkor ott. Nem lett igazán színház a dráma anyaga. A színpadon egyébként nagyon nehéz „előadni", koreografálni egy diszkójelenetet, hogy az olyan legyen, mint a valóságban, de ne legyen „szombat esti". Az előadás olyan volt, mintha rejtett kamerával figyeltük volna lányainkat, fiainkat. Egy ilyen témát nehéz színpadra vinni. Díszlet itt sincs, ami nagyon jó. A tér kicsi, a kellék is mindössze egy laptop és néhány mobil. Én a számítógépet se hiányoltam volna. A történet középpontjában két fiatal áll, akik látszólag különböznek az átlagtól, ők a jók, a „legkisebbek", akik nem szívnak, nem drogoznak, sőt a lány még a „zihálást" se próbálta soha. Ők ennek a generációnak a kakukktojásai. Szerepkörüket egyszerű viseletük is erősíti: a fiú fehérben van, a lány kis szürke egér. És ahogy a mesékben is lenni szokott, végül ők is egymásra találnak. Az előadást egyébként a fekete és a pink uralja (ilyen a legtöbb szereplő ruhája), s a zenei betéteket is a kortárs zene palettájáról válogatták. A darab egy átlagos diszkós estét ír le: magát az indulást, a partit és végül a másnap reggelt. Az epizódok át-

tűnése jól kidolgozott, a váltások nem bontják meg a darab dinamikáját. A szülő-gyerek kapcsolat is terítékre kerül: egyes nebulók azt sérelmezik, hogy szüleik túl engedékenyek és nemtörődömök. Éppen ezért a darab a felnőttek társadalmát is kritizálja, a gyermeki és a felnőtt világ összeütközését látjuk. A szülő-gyermek kapcsolat kliséit emelték be a szövegbe, s olykor monológok, máskor párbeszédek folyamán igyekeztek kibontani a két pólus különbségeit. Egyes jelenetek olyanok, mint egy kerekasztal-beszélgetés: körben ülnek a szereplők, sorban elmondják saját tapasztalataikat, történeteiket.

Az előadás mégse tudott kilépni a szombat esti „feelingből". Nem tudta megérinteni a drámai magaslatokat. A téma nagyon jó, és vannak nagyon jól megkomponált jelenetek, de a vonalvezetés nem mindig következetes. Például a drogos lány (akiről időről időre villanásokat látunk) története nem eléggé kidolgozott. Talán ez a világ túl közel áll az alkotókhoz, s ezért nem tudják kívülállóként szemlélni. Tény viszont, hogy Raffai Ágnes, a darab rendezője, nagy figyelmet fordított magára a szövegre, a dikcióra, ami előnyére vált a társulat tagjainak. Legtöbbjük eddig csak „szuperprodukciókban" szerepelt, kellett ez a váltás, hogy a szövegmondás trükkjeit is elsajátítsák, s ilyen értelemben kitűnő tanárnak bizonyult a rendezőjük.

Fabula Rasa Gyermekszínjátszó Grund MMK Népkör: *Stranger in the night*

A szabadkai Fabula Rasa Gyermekszínjátszó Grund MMK Népkör színjátszói a szabadkai Népszínház Magyar Társulata dramaturgjának, Brestyánszki Boros Rozáliának a *Stranger in the night* című drámájával álltak közönség elé. A mű egy javítóintézetben játszódik, ahol kisiklott fiatalok életét igyekszik (vak)vágányra terelni a pszichológusnő (a jótündér) és az igazgató (a gonosz, maga az ördög). A javítóintézet és az árva, elhagyott gyerekek irodalmi ősmotívumok, gondoljunk csak Dickens regényére vagy a *Jancsi és Juliská*ra. A szövegkönyv egyébként a szabadkai Színitanoda ifjú színészeinek íródott, és a darabnak 2008-ban volt az ősbemutatója Kálló Béla rendezésében. Ezúttal Greguss Zalán és Ralbovszki Csaba vette újra elő, és formázta a jelenlegi társulat arculatához a szöveget. Éppen ezért egy teljesen más előadás született, mint négy évvel ezelőtt.

Díszlet itt sincs – úgy látszik, ez az idei szezon egyik védjegye –, ami nem is baj, hiszen így a fiatalok a játékra vannak utalva, nincsenek tárgyak, amibe belekapaszkodhatnának, vagy ami gátolná őket. A társulaton látszik, hogy összeszokott csoport, éppen ezért olyan dolgokat is nyíltan bevállalnak a színpadon, ami esetenként zavarba ejtő. A kosztüm itt is

köznapi: a javítóintézet uniformisát a csíkos pólók képviselik. A történet a tolmácsolásukban nem mindig tiszta, olykor azon kapom magam, hogy nem értem: folyamatosan váltakozik a javítóintézet „jelene", a fiatalok múltja, cserélődnek a csoportterápiákon előadott szituációs, gyógyító hatású szerepjátékok. A doktornő olykor figyelmeztet, hogy akkor „játsszátok el", de vannak jelenetek, amelyeket bizony elég nehéz kibogozni. Az igazgató figurája gyűlöletes. Neve is jelzi szerepkörét: Piócz István, a bentiek között csak Pióca, akinek egyik kedvenc tartózkodási helye az a rejtélyes, titokzatos szoba, ahol olykor pedofíliára utaló mozzanatok játszódnak. Kosztümjének fontos kelléke a kulcscsomó, amit ugyan sohasem használ, mégis jellemzésének része, ezzel is érzékelteti, hogy ő az intézet ura. Vele szemben áll dr. Bátor Bella, a csoportterápiák vezetője, aki mit sem sejt az egészből. Ő a jó, aki megpróbálja újra reménnyel feltölteni a gyerekeket. Nagyvonalúságának és jószívűségének egyik tanúbizonysága, hogy a karácsonyi műsor készítésébe is bevonja őket. Az előadásbeli előadásban a fiatalok tolmácsolásában részlet hangzik el az Ótestamentumból, Radnóti *Tétova óda* és *Tajtékos ég* című verséből, Adytól *A Mindegy átka*, Petőfitől a *Föltámadott a tenger...* című költeményt adják elő. Ezek a szövegek felvezetik, előkészítik a végét, az igazi drámát: egy lány meghal.

A történet a darab egyes pontjain lelassult, s kissé elfáradt. Az előadásban nem voltak igazán karakterek, nem láthattunk jellembeli különbségeket az intézet lakói között, s így a személyes történetek sem voltak olyan hatásosak.

Csoportterápia. Színes Szilánkok: *Ő és mi*

Ez volt az egyik előadás az idei fesztiválon azok közül, amelyek valódi, azaz épített díszlet között játszódtak. A helyszín egy pszichológusnő irodája, ahol csoportterápián vesznek részt a különböző habitusú egyének. Az újvidéki Színes Szilánkok Diákszínpad Ozsvár Róbert irányításával Dušan Radović művei alapján állította össze az előadást. Itt a gyerekek nem a saját világukban játszanak, hanem felnőttekként, a felnőttek párkapcsolati problémáit igyekeznek górcső alá venni. A téma – azt hiszem – túl felnőttes, túl nagy falat a középiskolásoknak.

Állóképpel indul a darab, a színészek ülnek, állnak a színpadon, amikor megérkezik a néző, majd az előadás kezdetével megelevenednek. A díszletből, a székek elhelyezéséből és a szemüveges főszereplő lány kinézetéből, hajviseletéből az első pillanatban megértjük, hogy hol is vagyunk. Olyan klisékkel dolgozik tehát az előadás, ami a helyzetre jellemző. A pszichológusnő koordinálja a „betegeket", s ezáltal magát az előadást is. Ő adja meg a szót a felszólalóknak, jellegzetes módon egy labda átadásával.

A monológok mellett, melyekben a szereplők kifejtik gondjaikat, stand up comedys jelenet is ágyazódik a történetbe, mely kissé kilóg az egészből. A téma aktuális, de a gyerekek ebből nem sokat értenek. Nem tudják átérezni, nem tudják hitelesen alakítani a karaktereket.

Az igen erősen megrajzolt (elsősorban csak a kosztümök által megkülönböztethető) prototípusok találkoznak a csoportterápián: a sportos, feminista tornatanárnő, a harcos amazon, az újgazdag, a ficsúr, a bohóc stb. A házasodni, vagy nem házasodni problémája köré épül a történet. A hogyan lehetne megjavítani a férfiakat kérdés mellett olykor a nők és férfiak örökös háborúja is unalmasnak és hosszúnak tűnik. A végén a legtöbbjük kiül a színpadra, és nagy bölcsességeket szaval a képünkbe. Az előadás megpróbálja kifigurázni a párkapcsolatokat, s kimond egy tételt, miszerint csak az anyák tudták hazavárni és otthon tartani a férfiakat. Nem hiszem el ezeknek a gyerekeknek, hogy ők szeretők, megcsalt házastársak, vagy csalódott harmincasok. Túl messze álltak ezek a karakterek a középiskolásoktól, s ezért nem volt hiteles a játék.

Ballag már a vén diák... Adai Színtársulat: *Diend – Végzős gimnazisták zenés kálváriája*

Az Adai Színtársulat Táborosi Margaréta által rendezett *Diend – Végzős gimnazisták zenés kálváriája* című produkciója igen érdekes színfoltja volt a rendezvénynek. A színháztól elrugaszkodó, mégis valamilyen módon hozzá erősen kötődő előadást mutattak be a fiatal színészek. Jelen esetben sem egy meghatározott drámához nyúltak, hanem önmaguk írták meg történeteiket. Az ilyen darabokban mindig az az izgalmas, hogy a néző nem tudja, mire is számíthat, hiszen nincs előzetes ismerete a szövegről. A dráma címéből is kiderül, hogy egy nagyon is aktuális, és a fiatalokhoz közel álló témát dolgoztak fel a saját nézőpontjukból. Középiskolásnak lenni, ráadásul olyannak, aki épp a pályaválasztás kapujában áll, nem egyszerű dolog. Ezek a fiatalok megpróbálták olykor magukat is kifigurázva megmutatni a végzősök világát és azt, ami mögötte van. Az előadás nem egy konkrét történetet mesél el, hanem olyanokat, amelyek a gyerekekkel a negyedik év folyamán esnek meg. Filmkockákat, villanásokat látunk a középiskolások mindennapjaiból. Egy korszak világrengető problémáit ismertetik meg velünk. Nem klasszikus színház ez, sokkal inkább alternatív, abszurd, új nyelvet kereső. A fiatalok zárt világát jól szimbolizálja a szülinapi buli körtáncos jelenete, mikor a nézőknek hátat fordítva, a dalba belefeledkezve, összefogózva táncolnak. Aktualitása és problematikája kétségtelen (a KSZFV-t áprilisban tartják, a ballagási műsorok ideje a május), hiszen önmagukat játsszák, azt, amiben benne vannak, ami foglalkoztatja őket

(pl. a hova tovább jelenet). Középiskolásokat játszanak, bulizós fiatalokat jelenítenek meg, akik járják a maguk kálváriáját. A fiatalok problémáira a felnőttek olykor csak legyintenek, holott az adott korosztály igenis komoly megpróbáltatásai az önkeresés, útkeresés, a mit vegyek fel kérdése, vagy a szüzesség elvesztése. Ami nagy pozitívuma az előadásnak, hogy nemcsak játszanak, hanem ábrázolnak, megmutatnak.

Az élő zenekar szerves része az előadásnak, jól beépül a jelenetekbe: egyszer a ballagási műsor zenekara, máskor pedig születésnapi bulin játszó együttes. A dalválasztásokat ugyan nem mindig értettem (miért a *Love story* magyar zenéjére vetik le a lányok a harisnyanadrágjukat, s egyáltalán mit akar ábrázolni ez? Kivetkőzés? Talán a hártyalevetést, a megújulást?), de talán ezek a slágerek is pusztán a fiatalok ízlésvilágát akarják tükrözni. Az énekes jelenetek (amik egyébként jók) nem viszik előre a történetet, pusztán betétdalokként funkcionálnak. A középiskolások mindenesetre jól érzik magukat a színpadon, nem feszengenek, hanem átadják magukat a játéknak. Nem is volt min izgulni, hiszen a mindennapjaikat mutatják be.

Az Adai Színtársulat egy viszonylag fiatal színjátszó csoport (ez a harmadik előadásuk), amely a maga sokarcúságát is igyekszik megmutatni. A vetélkedőn nagy sikert aratott a produkció, egyrészt a zenés betétek miatt, másrészt pedig a témája volt érdekes és aktuális a középiskolások számára.

Sokszor csak úgy magam elé nézek... Ópium: *Hamm*

A szabadkai Politechnikai Iskola Ópium névre keresztelt színjátszó csoportja a száz éve született Örkény István néhány egypercesének dramatizációját vitte színpadra. Örkény az abszurd egyik legjobb ismerője, művei a szegény színház kellékei, ahogy a zsűri is fogalmazott. Alkotásai egy sajátos világlátást képviselnek, amit színpadon igencsak nagy kihívás bemutatni.

Az előadás a *Tébolydában*, az *In memoriam dr. K. H. G*, a *Nincs semmi újság*, a *Hír*, az *Apróhirdetés*, a *Legmerészebb álmaik is megvalósíthatók*, a *Hogylétemről*, a *Választék*, a *Fasírt* és a *Bevégezetlen ragozás* című Örkény-egypercesek felhasználásával készült. Néhány szöveget aktualizáltak, olykor helyettesítésekkel éltek, máskor vajdaságiasítottak, pl. az *In memoriam dr. K. H. G.* című történetben a német írók helyett Ács Károly, Böndör Pál és Tolnai Ottó neve került a szövegbe. A „Vajdaság tárgyai" nemcsak szövegátiratokként, hanem kellékekként is jelen voltak az előadásban: például az *Apróhirdetés*t a Tarka Világból olvasták fel (hoppá, abban nincsenek is apróhirdetések!). A díszlet itt is egyszerű, minimalista, a színpadon lévő székeket forgatják, a jelenethez igazítják. Olykor a jelenetváltások között előfordul, hogy a színpad elhagyásakor már látom a középiskolást,

miközben még szerepben kellene lennie. Az előadás címe *Hamm*, ami a produkció egyik kellékével, egy almával köthető össze, amibe a szereplők beleharapnak. Az alma motívumának ősjelentése a bűnbe eséshez, a kárhozathoz, a halálhoz fűződik, de ugyanakkor a tudás és a szerelem jelképe is lehet. Jelen esetben nem volt számomra egyértelmű, hogy mit is jelképez a gyümölcs, jobban kellett volna hangsúlyozni a „szerepkörét". Nagyon fontos odafigyelni a kellékek szimbolikájára és a szöveg kapcsolatára, hiszen minden egyes díszlet és kellék nemcsak tárgy, hanem jelzés is a színpadon.

Az nem én voltam. Daniel Keyes: *Az ötödik Sally*

A *Hamm* után egy lélegzetvételnyi szünet (se) következett, s rögtön egy másik előadásban találtam magam. Pedig erre az előadásra jó lett volna felkészülni.

Besötétedik és kivilágosodik, s egy fiatal lány ül a széken. Ő Sally, azaz Fülöp Tímea, aki műfajválasztásával (is) kitűnik a mezőnyből: monodrámát ad elő. A monodráma egy őrült hosszú monológ, s éppen ezért a színésznek és a nézőnek is egyaránt megterhelő. Egy ember próbál színházat csinálni, drámát „előadni". A néző figyelmét különben is nehéz lekötni és ébren tartani, olykor a tömegdrámák nagymonológjainál is az órára pillantunk. Nemcsak jó szövegkönyv kell hozzá, hanem olyan erős színész s olyan erős színpadi jelenlét, hogy ne hiányoljuk a statisztákat és a monumentális díszletet a színpadról. A monológ gyónás, pszichoterápia (nem véletlen használom ezt a szót most), négyszemközti beszélgetés néző és színész között. Monodrámákhoz még a hivatásos színészek is óvatosan nyúlnak, s gyöngyszemnek számít egy jó egyszemélyes a színházak repertoárján. Az egyik közelmúlti, s azt hiszem, sokáig meghatározó élményem Krizsán Szilvia *De ki viszi haza a biciklit*? című előadásban nyújtott alakítása, amivel azt is bizonyította, hogy egyedül is lehet színházat csinálni, mégpedig elsőrangút. Szóval példakép és mérce van, van mit követni s van mit megdönteni. Természetesen egy középiskolástól nem lehet profi játékot várni, mégis dicséretes, hogy valaki egyedül is ki mer állni, s a reflektorok vakító fényében meg mer szólalni (máshogy talán nem is lehet, hiszen ha látná a rá meredő több száz szempárt, talán vissza is fordulna). Szóval egy lány ül a színpadon, és beszél. A középiskolás lány egy skizofrén nőt játszik, s habár nem mindig hiszem el neki, mégis leköti a figyelmemet. Sally Porter huszonkilenc éves, elvált, s játékbabái megelevenedésével öt személyiségre hasadt énje. Szerettem ezeket a Sallyket, ahogy ültek és beszéltek a színpadon. A zsűri véleményével azonban én is egyetértek, miszerint nem ártott volna kimozdulni a székből, és az egyes személyiségek megformálásakor bemozogni a színpadot, színe-

síteni a játékot. Egy skizofrén embert játszani, aki folyamatosan transzformálódik, nem könnyű feladat. Nagyon kell figyelni arra, hogy ne csak a szövegből derüljön ki, hogy „most más vagyok, most másvalakit játszom", hanem mozdulataiban és jellemében is pontos és drámai legyen a váltás, mégse tűnjön mesterkedésnek. Jelen esetben nem mindig alakult ez így, a figurák összefolytak, nem voltak egyértelműen kivehetők a fiatal színésznő szerepváltásai. A szöveget egyébként a szerepet megformáló Tímea ollózta össze. Nem egy könnyű drámát választott, ez egy érettebb, kiforrottabb színésznőnek íródott. A középiskolások sokszor alaposabb megfontolás nélkül, pusztán tetszés alapján választanak darabot, s nem mérik fel, hogy ők hol vannak benne, vagy mit tudnának ezzel mondani. Szerencsére azért többségében az idei darabválasztások jónak mondhatók, hiszen több csoport is a korosztályát érintő problémát próbált boncolgatni. Visszatérve a fenti darabhoz, Sally uralta közönségét, mély csöndben hallgattuk végig a monológot.

A zene az kell. Zentai Színtársulat: *Valahol Európában*

Egy nagy sikerű musicalt elővenni és középiskolásokkal eljátszatni mindig kétélű dolog, hiszen vagy a siker lesz nagy, vagy a bukás. A Zentai Színtársulatnak azonban már rutinja van az énekes darabok világában, hiszen *A padlás*ban egy évvel ezelőtt már bizonyították rátermettségüket, énekhangjukat és tánctudásukat a színpadon. Ugyanakkor az előző musicallel önmaguknak is magasra tették a mércét, hiszen a tavalyi KSZFV közönsége színvonalas darabot láthatott az előadásukban. A *Valahol Európában* ha nem is szárnyalta túl, de ezzel az előadásukkal is méltók maradtak korábbi hírnevükhöz. Nem szabad azonban esetükben sem elfelejteni, hogy mögöttük profi csapat áll Mácsai Endre színész-rendező és Nemes Nagy Anita korrepetitor személyében. Éppen ezért nehéz is felvenni velük a versenyt egy középiskolás osztályból verbuválódott színtársulatnak. Mert itt is, habár a részvétel a fontos, győzni se lenne rossz. Az is igaz azonban, hogy csak hozott anyagból lehet minőségit előállítani, s az is tény, hogy a Tisza mentén van valami a levegőben, s már régóta nagy hagyománya van Zentán a színjátszásnak (most nem sorolnám fel a neveket, akiket a város adott a színházaknak). Az új generációkat felesleges összehasonlítani a régi „nagyokkal", hiszen ezek a fiatalok más kezek alatt formálódnak, és természetesen más személyiségek, más korosztály. Nem profi színészeket látunk a színpadon, hanem lelkes kis csapatot, akik a darabért, s nem önmagukért szerepelnek. A darabválasztás igen komoly, talán túl komoly is, hiszen ezek a gyerekek (szerencsére) nem élték át és nem idézhetik fel magukban a háború gonoszságait. Éppen ezért az aktualizáció talán kissé ködös, de a műfajt nem is kell nagy és mély gondolatpufogtatásokkal el-

rontani. Valahol mindig van és lesz is háború. Éppen ezért a címadó dalból is törlődött az Európa, hogy még inkább általánosítsanak. Az előadás a KSZFV-n egy szomorú esemény miatt rendhagyó körülmények között került bemutatásra, ugyanis az egyik szereplő megbetegedett, s mivel nem volt idő beugrásra, annak szövegét a társai olvasták fel. Ez persze hatással volt a darabra, nem váltott ki akkora katarzist, mint máskor, de a csapatmunkának, a csapatszellemnek köszönhetően ennek ellenére is a maximumon teljesítettek.

A színpadképet, a díszletet itt sem túlozták el, mégis, az a néhány díszletelem, a homokzsákok és a drótkerítés, megadja a háború alaphangulatát. Nagyon ötletesek a zsinórpadlásról lelógó műanyagzacskó-függönyök, amelyek mögé olykor elbújnak, máskor beburkolóznak velük a gyerekek. Áttetsző, mégis biztonságos. Fehérben vannak, hiszen a gyerekek ártatlanok és tiszták. Ez a fehérség azért is fontos, hogy a végén, mikor a piros festéket magukra kenik, jelezve, hogy meghaltak, nagyobb legyen az összhatás. Mácsai sokszor nem nevezi nevén a dolgokat, nem rágja szájba a történéseket, hanem csak jelez, s a közönségnek kell fordítani. Legtöbbször egyszerű s jól érthető szimbólumokat használ, amit nem lehet félreértelmezni. A színtársulat előnye, hogy nem egyénenként, hanem csapatként létezik a színpadon, tagjai rutinosan mozognak, jól feltalálják magukat, nincsenek amatőr hibák, szinte félprofikként játszanak. Persze ők még gyerekek, s nem hiszünk el nekik mindent, amit mondanak és mutatnak, de ennek ellenére már a nagy létszám miatt is hatásosak. Egy musicalt egyébként nehéz elrontani, ha a szereplők tudnak énekelni, és sokan vannak, hiszen ennek már önmagában is nagy a hatása. *A padlás* mégis közelebb állt a világukhoz. Itt inkább csak megmutatnak egy világot, s nem játszanak benne, csak a felszínt kapargatják, nem hatolnak a mélységbe. De ez lehet a műfaj hátránya is. A színészek közül a Kuksit alakító kislányt, Kéri Nikolettát emelném ki, akinek elhittem, hogy naiv és árva. Egyszerűségével tudott nagyot nyújtani.

A fény sokszor árnyékot vetett az arcokra, s néha zavart, hogy nem láttam a gyerekeket. Ezzel szemben a ruhák vakító fehérsége vibrált a színpadon.

A zenés darabok meghozzák a sikert, s ez nem történt máshogy ezúttal sem. Vizualitásában igen jól megkomponált előadást láthatott záródarabként a KSZFV közönsége. Nagyon jó, hogy a színtársulatok mernek zenés darabokhoz nyúlni, s megtalálják azokat a szakembereket, akik a legjobbat tudják kihozni a színészpalántákból.

Minden évben akaratlanul is előkerül valami, ami a csoportoktól függetlenül, de mégis összeköti a színtársulatokat. Idén a cipő mint kellék,

mint kosztüm volt az, amely több előadásban is szerepelt, s jelezte a generációs együttgondolkodást: a cipőt levetették, otthagyták, vagy az várta a közönséget. A cipő az, ami hoz és visz minket. Ami személyiséget kölcsönöz, de ugyanakkor el is fedi azt. Az idei KSZFV középiskolásai hanyagul ledobták magukról saruikat, s úgy toporogtak a színpad deszkáin. Mezítlábas színházat csináltak, melynek az egyszerűség, a tisztaság és a művészet iránti tisztelet volt a jellemzője. Fölösleges összeszorítani, elnyomorítani azt, ami/aki szabadon szeret! Ha itt a tavasz és jön a nyár: le a cipővel!

Antóci Dorottya, Davitkov Marijana, Gruik Krisztina, Hajdú Sára, Kanyó Fruzsina, Katona Gábor, Kovács Bence, Molnár Gábor Kati, Pece Réka, Szeles Mária, Szőke Miklós, Urbán Róbert és Verebes Judit a Valahol Európában című előadásban